

Khn lausunto kaupungin tilintarkastajien kertomuksesta vuoden 1940 tilintarkastuksesta.

Käsitellessään 18/6 1941 (esityslistan asia n:o 13) Khn ilmoitusta kaupungin tilien tarkastuksesta vuodelta 1940, Kvsto päätti siirtää kokouksen, mikäli koskee tilinpäätöksen hyväksymistä ja vastuuvapauden myöntämistä, Kvston puheenjohtajan määrättävään ajankohtaan, koska asianomaiset laitokset eivät vielä olleet ehtineet antaa selityksiään niitä koskevien muistutusten johdosta. Eri laitosten antamat selitykset oheistetaan (liitteet 1—4). Näiden selitysten perusteella Khs esittää asiassa seuraavaa:

Mitä ensinnäkin *kaupungin ja rahatoimen yleisjohdon ja Khn lähimpien alaisten laitosten* toiminnan arvosteluun tulee, Khs viittaa kaupunginkamreerin selitykseen. Vuositilintarkastajat ovat yhtyneet kaupunginreviisorin huomautukseen, että tarkastusviranomaisille olisi varattava tilaisuus lausunnon antamiseen niiden selitysten johdosta, joita asianomaiset tekevät heihin kohdistetuista muistutuksista. Khn mielestä tällainen menettely olisi tarpeeton, koska tilintarkastajat jo ovat loppuunsa suorittaneet tehtävänsä ja se sitäpaitsi olisi omiaan vieläkin viivästyttämään asian lopullista käsittelyä. Siinä tapauksessahan olisi pidettävä kohtuullisena myös sitä, että asianomaiset saisivat vielä hekin vastata tarkastusviranomaisien uusiin huomautuksiin. Tilintarkastajien huomautuksen johdosta, että valtiolta ei ole haettu korvausta tulo- ja omaisuusveron kannosta vuosilta 1937—1940, Khs ilmoittaa, että asia on v:n 1941 kuluessa tullut järjestetyksi.

Khs yhtyy tilintarkastajien käsitykseen, että aikaisempien vuosien siirtomäärärahoihin ei olisi myönnettävä ylityksiä, vaan että olisi myönnettävä uusi määräraha, jos aikaisemmin myönnetty käy riittämättömäksi. Näin onkin viime aikoina menetelty.

Kiinteistöhallinnon kohdalla ovat tilintarkastajat ehdottaneet harkittavaksi, eikä kaupungin tulojen lisäämiseksi mahdollisesti voitaisi ottaa käytäntöön jokin muu järjestelmä kuin nyt voimassa oleva puhelinkioskien paikkojen luovutukseen nähden. Khs puolestaan yhtyy kiinteistölautakunnan käsitykseen asiassa.

Välien selvittelyä kaupungin ja Stenius-yhtymän välillä käsitellään toisessa yhteydessä (Kvston pain. asiak. n:o 3 v:lta 1942). Kaupunginreviisorin

M. G. Stenius O. Y:n hallituksen toiminnan johdosta tekemien muiden muistutusten johdosta yhtiön hallitus on antanut selityksensä (liite 5). Viitaten tähän selitykseen Khs huomauttaa, että tilintarkastajat eivät ole kiinnittäneet huomiota kaupunginreviisorin näihin muistutuksiin.

Halkohankintojen organisointia koskevan huomautuksen johdosta Khs viittaa kiinteistötoimiston talo-osaston päällikön selitykseen, jota Khs puolestaan pitää täysin tyydyttävänä. Kuten tilintarkastajatkin huomauttavat, ei ole selvitystä olemassa siitä, missä määrin halkovarastojen hoidossa olisi esiintynyt epäkohtia, joista olisi aiheutunut vahinkoja. Khn käsityksen mukaan on halkovarastoja ja yleensä halkojen hankintaa hoidettu asianmukaisesti ja menestyksellä, erittäinkin huomioonottaen poikkeuksellisen vaikeat olosuhteet, joissa tätä toimintaa on harjoitettu. Halkojen hankintatoimintaa on Khn puolesta seurannut sosiaalihohtaja.

Teknilliset laitokset. Kaasulaitoksen konttokuranttivelkaa rahatoimistolle koskevan huomautuksen johdosta Khs viittaa kaupunginkamreerin ja kaasulaitoksen antamiin selityksiin, jotka Khs puolestaan pitää riittävinä, koska kolmannelle henkilölle annettujen shekkien kirjaamiseen nähden menettelyä rahatoimiston ja teknillisten laitosten kesken on verrattava vastaavaan menettelyyn pankeissa.

Edelläesitetyn perusteella Khs ehdottaa,

etteivät tilintarkastajien huomautukset antaisi aihetta enempään toimenpiteisiin Kvston taholta.

Khn puolesta:

Antti Tulenheimo.

Arttur Blomberg.

HELSINGIN KAUPUNGIN

RAHATOIMISTO.

Kaupunginkamreeri.

*Helsingissä,
helmikuun 2 p:nä 1942.*

Kaupunginhallitukselle.

N:o 284.

Kosk. v:n 1940 tilintarkastuskertomusta.

Palauttaen Kaupunginhallituksen lokakuun 8:lle 1941 päivätyn lähetteen n:o 383/437 saan rahatoimistolta pyydettyä lausuntona kunnioittaen esittää seuraavaa.

Tilintarkastuskertomuksessa on kohdistettu poikkeuksellisen runsaasti huomautuksia rahatoimiston osalta vuoden 1940 tileihin. Kun tämä seikka on luetava sodan seuraukseksi, haluan aluksi lyhyesti kosketella rahatoimiston sota-aikaista toimintaa.

Talvisotamme 1939—1940 ja senjälkeinen aika lisäsi aivan suunnattomasti rahatoimiston työtaakkaa m.m. senkautta, että toimiston suoritettavaksi jätettiin ilman mitään esivalmisteluja reserviläisten omaisten kuukausipalkkojen ja huoltorahojen järjestely ja maksaminen. Tästä toiminnasta johtuva kymmenien-tuhansien asiakkaiden henkilökohtainen palvelu jäi samaten yksinomaan rahatoimiston huollettavaksi. Kun samaan aikaan vuoden 1939 tilinpäätös oli laadittava ja lisäksi suuri osa rahatoimistonkin miespuolista henkilökuntaa oli asepalveluksessa, vaikutti tämä huomattavasti töiden ruuhkaantumiseen, jota vielä lisäsi se, että erityistä huomiota oli kiinnitettävä edellämainittujen valtion puolesta suoritettavien tehtävien nopeaan ja hankauksettomaan hoitamiseen. — Rahatoimiston siirtäminen sota-aikana huoneistosta toiseen taas osaltaan hidastutti vuoden 1939 tilinpäätöstöitä siten, että se valmistui vasta syksyllä 1940. Kaikista näistä seikoista johtuen ei rahatoimiston omia tehtäviä voitu hoitaa sillä huolella kuin toiminta vaatii.

Kun sitten sotilasasiain hoito vuoden 1941 alussa lopultakin siirrettiin erillisen osaston hoitoon, oli jo aika kokonaan omistautua vuoden 1940 tilinpäätöksen teknilliseen laadintaan ja sen saattamiseen aikanaan valmiiksi. Ymmärrettävää on tällöin, ettei kaikkiin yksityiskohtiin ennätetty kiinnittää riittävän tarkkaa huomiota. On selvää, ettei ruuhkan aiheuttamia jälkiä käden käänteessä saada poistetuiksi, vaan vaatii se oman aikansa ja usein vielä lisättyä työvoimaakin. Mikäli henkilökunnan voimat olisivat kaikissa kohdin siihen riittäneet, olisi ehkä rahatoimistokin voinut välttyä joistakin nyt esitetyistä muistutuksista.

Allekirjoittanut on katsonut asialliseksi esittää edellä mainitut tosiseikat oikeamman taustan luomiseksi rahatoimiston sota-aikaista toimintaa arvostel-

taessa, sitäkin suuremmalla syyllä kun en ole havainnut näihin seikkoihin vähintäkään huomiota kiinnitetyn tilintarkastuskertomuksissa.

Rahatoimiston vakaa pyrkimys täydellisen tilinpäätöksen esittämiseen siihen kuuluvine osineen aikanaan epäonnistui valitettavasti kaikesta huolimatta sikäli, että omaisuustase toimitettiin revisiotoimistoon vasta määrääjän jälkeen.

Vuositilintarkastajain samoin kuin kaupunginreviisorin maininta holvikirjanpidosta uupuvista AB M. G. Stenius-nimisen yhtiön arvopapereista perustuneen väärinkäsitykseen, koska sanottuja arvopapereita ei toistaiseksi ole siirretty rahatoimiston hoitoon, vaan esiintyvät ne edelleenkin sanotun yhtiön kirjoissa.

Valtiolta saataviin korvauksiin nähden tulo- ja omaisuusveron kannannasta vuosilta 1937—1940 mainittakoon, että ne ovat kertyneet kaupunginkassaan mk 796,402: 50 määräisinä vuosilta 1936—1939. — Kaupunginreviisorin maininta siitä, ettei rahatoimisto ole korvauksia valtiolta edes anonut, perustuu muisti-virheeseen, sillä rahatoimiston v. 1938 tekemästä esityksestä silloin saatavien korvausmäärien suorittamisesta on revisiotoimisto saanut tiedon. — Näihin korvausmääriin nähden on Kaupunginhallitus vuonna 1941 päättänyt, että ne vastedes huomioidaan talousarviossa.

Vuositilintarkastajien huomautus mk 1,431,016: 70 suuruudesta eroavaisuudesta kaasulaitoksen kaupunginkassassa olevan konttokuranttitilin saldossa laitoksen ja rahatoimiston kirjanpidoissa johtuu osaksi siitä, että kaasulaitos on vuoden 1940 tileihin velakseen kirjannut ²¹/₁₂ 1940 asettamansa mk 1,337,876: 50 määräisen shekin, joka kuitenkin on esitetty rahatoimiston lunastettavaksi vasta ²/₁ 1941, osaksi taas siitä, että kaasulaitos on vuoden 1940 tileihin kirjannut mk 2,538: 20 suuruisen erän, joka on käteisenä maksettu kaupunginkassaan ²/₁ 1941.

Kun kaasulaitoksen samoin kuin vesi- ja sähkölaitostenkin konttokuranttitilit kaupunginkassassa ovat täysin pankkien shekkitilien veroisia, on luonnollista, että konttokuranttitilit tulevat osoittamaan vuoden vaihteessa eroavaisuuksia niissä tapauksissa, jolloin laitosten kaupunginkassan lunastettavaksi asettamat shekit esitetään lunastettaviksi vasta asettamisvuotta seuraavana vuotena. — Tällainen ilmiö esiintyy säännöllisesti liikemaailmassakin ja on ollut havaittavissa myös rahatoimiston ja pankkien välisissä tileissä ilman, että mainitunlainen eroavaisuus tähän asti on joutunut huomautuksen kohteeksi.

Kaupunginreviisori huomauttaa rahoitustaseeseen nähden, että siinä on »huomattavasti ilmaa» tarkoittaen tällä ennakolta osoitettujen lainavarojen ja uusien obligatiolainojen keskinäistä suhdetta. Kun hän samassa yhteydessä antaa viitteen p.o. erien kirjausmenetelmästä, on mainittava, ettei rahatoimisto, jolle menetelmä ei ole tuntematon, tähän asti ole katsonut itseänsä oikeutetuksi tämän tapaisia siirtoja tekemään muuten kuin Kaupunginhallituksen päätösten perusteella. Ennakolta osoitetut lainavarat (erinäisiä töitä, hankintoja y.m. varten) ovat talousarviossa merkityt osoitettaviksi »otettavasta lainasta». Ennenkuin on olemassa päätös määrätyn määrärahan osoittamisesta määrätystä obligatiolainasta, ei käsitykseni mukaan rahatoimisto ole oikeutettu siirtoja tekemään. Lainavaraosoitukset on tähän asti suoritettu vasta sen jälkeen kun asianomaiset obligatiolainat ovat kokonaisuudessaan loppuunemittoidut, jolloin vasta on tiedossa lainan nettomäärä.

Mitä tulee rahoitustaseessa esiintyviin n.k. pakkohuutokauppataloihin, saan mainita, ettei niiden hoito kuulu rahatoimistolle. Tietämäni mukaan on niihin nähden kylläkin ollut puhetta jonkinlaisesta järjestelystä, mutta lienee kysymys vielä avoimena.

Kaupunginreviisori on huomauttanut, ettei rahatoimiston ennakolta maksamia kuoletus- ja järjestelylainoja ole vielä vuoden 1940 aikanakaan saatu valtiolta perityksi. Tämän johdosta pyydän tässä yhteydessä toistaa kaupunginreviisorille aikaisemmin tekemäni ilmoituksen, että rahatoimisto on jo parina vuonna yrittänyt nostaa valtiokonttorista sanottuja, kaupungin välittämiä omakotilainoja siinä kuitenkaan onnistumatta siitä syystä, että lainojen myöntämisen edellytyksenä olevia asiakirjoja ei oltu toimitettu Valtiokonttorille. Kun asianomaisille aikaisemmin tehdyt suulliset huomautukset eivät olleet johtaneet tulokseen ja revisiotoimisto edelleen kohdisti muistutuksensa rahatoimistoon, on rahatoimisto asiassa tehnyt kirjallisen esityksen, jonka perusteella uupuvat asiakirjat on toimitettu Valtiokonttorille ja p.o. lainat saadaan. Näihin lainoihin nähden supistuu rahatoimiston osuus nimittäin vain siihen, että kaupungin valtiolta ottamat omakotilainat nostetaan sikäli kuin kaupungin omat lainanottajat ovat lainansa kaupungilta kokonaisuudessaan nostaneet. — Tässä yhteydessä haluan vielä mainita, ettei kaupunki kärsi mitään korkotappiota senkautta, että laina mahdollisesti nostetaan valtiolta myöhemmin, koska lainanottaja joutuu maksamaan korkoa siitä päivästä, jolloin hän rahat saa kaupungilta, ja kaupunki taas puolestaan siitä päivästä, jona vastaava laina nostetaan valtiokonttorista.

Muut rahatoimiston toimialaan kuuluvat toimenpiteet, joihin kaupunginreviisori on kiinnittänyt huomiota, ovat joko jo selvitetty tai selviävät vuoden 1941 tilinpäätöksen yhteydessä.

Ylitysoikeuden myöntämiseen nähden aikaisemmalle määrärahalle, jota ei enää ole tilivuoden talousarviossa, allekirjoittanut on samaa käsitystä kuin kaupunginreviisorikin, nim. ettei sellaista oikeutta ole myönnettävä, vaan on ylimenoja varten myönnettävä lisämääräraha. — Muuten olisi p.o. tapauksiin nähden soveltuvin osin seurattava Kaupunginvaltuuston syyskuun 16. p:nä 1941 tehdyssä päätöksessä mainittua menetelmää, jonka mukaan talousarvion vahvistamisen jälkeen myönnetty työ- ja muut sijoitusmenojen luontoiset määrarahat osoitetaan ennakkomenoina, jotka on merkittävä seuraavan vuoden talousarvioon. Muut lisäksi tarvittavat määrarahat, milloin kaupunginvaltuuston käyttövarat — lukuunottamatta valtuuston yleisiä käyttövaroja — on loppuun käytetty, osoitetaan asianomaisten talousarviomäärärahojen tai käyttövarojen ylityksinä.

Talousarvion ulkopuolisten tulojen kirjaamiseen nähden taas allekirjoittanut on sitä käsitystä, että mikäli kysymyksessä on käyttötalouteen kuuluva tuloerä, joka ei kuulu talousarviovuoden tulotileille, tämä erä on kirjattava talousarvion ulkopuolisena tulona. Mikäli taas kysymyksessä on pääomatalouteen kuuluva tuloerä, voidaan se, joskaan se ei ole aivan välttämätöntä, kirjata ennakkotulona huomioitavaksi seuraavan vuoden talousarviossa.

Paul J. Björk.

HELSINGIN KAUPUNGIN
KIINTEISTÖLAUTAKUNTA.

*Helsingissä,
marraskuun 10 p:nä 1941.*

Kaupunginhallitukselle.

N:o 862.

Oheisena palautuvassa kaupunginkanslian ⁸/₁₀ 1941 päivätyssä läheteessä n:o 383/437 on pyydetty kiinteistölautakunnan lausuntoa Helsingin kaupungin tilintarkastajien kertomuksen vuoden 1940 tilintarkastuksesta sekä siihen liittyvän revisiotoimiston kertomuksen johdosta.

Mitä ensinnäkin huomautukseen tulee, että puhelinkioskien asentamista varten luovutettujen maa-alueiden vuokramaksun perusteita koskevan kaupunginreviisorin lausunnon johdosta olisi otettava harkittavaksi, eikö kaupungin tulojen lisäämiseksi mahdollisesti voitaisi ottaa käytäntöön jokin muu järjestelmä kuin nyt voimassaoleva, lautakunta saanee seuraavassa luoda katsauksen puhelinkioskipaikkojen vuokrauskysymykseen.

Vuokratyösymys oli ensinnä esillä kiinteistölautakunnan kokouksessa ¹⁷/₁₀ 1932, jolloin lautakunta päätti vuokrata kioskipaikat ¹/₁ 1933 alkaen 300 mk:n vuosivuokrasta, perustaen lautakunta päätöksensä siihen, että perittävä oli määrättävä niin alhaiseksi, että kioskeja tarpeen mukaan mieluummin lisättäisiin kuin kannattamattomina vähennettäisiin. Kokouksessaan ¹⁶/₁ 1933 lautakunta, puhelinyhdistyksen ehdotettua, että puhelinkioskipaikoista kannettaisiin korkeintaan 200 mk:n vuosivuokra kioskia kohti, päätti muuttaa mainittua ¹⁷/₁₀ 1932 tekemäänsä päätöstä siten, että kioskilta velotetaan vuokraa ¹/₁ 1933 lukien ainoastaan 180 mk vuodessa eli siis 15 mk:n mukaan kuukaudessa, pyrkien lautakunta tällä toimenpiteellään siihen, että puhelinkioskien lukumäärä suurenisi. — Seuraus ilmenikin siinä, että puhelinyhdistys asensi näitä kioskeja eri puolille kaupunkia ja sen lähiympäristöön yhä useampia, niin että niiden lukumäärän oltua vuoden 1933 alussa 36, niitä vuonna 1938 oli yhdistyksen vuosikertomuksen mukaan jo 175 kpl., joista 63 kpl. oli sijoitettuna kaupungin omistamalle maalle.

Kun puhelinkioskeista kuitenkin oli vuosien kuluessa kehittynyt puhelinyhdistykselle tuottava liikeyritys siinä määrin, että kioskien nettotuotto oli yhdistyksen vuosikertomuksen mukaan vuonna 1937 ollut 3,080: 14 mk kioskia kohti ja yhdistyksen ilmoituksen mukaan juuri kaupungin maalla olevien puhelinkioskien keskimääräinen nettotuotto kioskia kohden n. 5,450 mk, niin lautakunta kokouksessaan ⁹/₁₀ 1940 katsoi, ettei kaupungilla enää ollut aihetta pitää kioskipaikkojen vuokraa tarpeettoman alhaisena niiden yleishyödyllisyyden perusteella, vaan että vuokraa määrättäessä oli otettava huomioon myös kioskien taloudellinen tuotto, ja harkitsi oikeaksi päättää korottaa puhelinkioskien vuokran 600 mk:ksi vuodessa ¹/₁ 1941 lukien.

Mitä revisiotoimiston huomautukseen tulee siitä, ettei kiinteän vuokratyöskäytön käyttäminen tällaisessa tapauksessa ole onnistunein vuokranmääräämismuoto, lautakunta nyt puolestaan huomauttaa, että sopivampaakaan vuokranmääräämismuotoa tuskin on löydettävissä, koska puhelinkioskeja ei kernaasti voida tarjota vuokralle julkisella huutokaupalla enimmäen tarjoavalle, eikä vuokraa

myöskään voida määrätä puheluiden lukumäärän perusteella, tätä kun ei kaupunki tunne, eikä puhelinyhdistykseltä kohtuudella voitane vaatia tietoja selaisesta. Maanvuokraperuste ei tällaisessa tapauksessa myöskään ole paikallaan, koska puhelinkioskit ovat luonteeltaan verrattavissa myyntipaikkoihin eivätkä maanvuokrauksiin. Edelleen lienee syytä jatkuvasti ottaa huomioon puhelinkioskien yleishyödyllinen merkitys ja varteenottaa tämä vuokraa määrättäessä siinä mielessä, että puhelinyhdistyksellä pysyisi halu mieluummin lisätä kuin vähentää kioskien lukumäärää.

Lautakunta näin ollen ehdottaa kaupunginhallitukselle, ettei tilintarkastajien huomautus mainitussa kioskipaikkain vuokrauskysymyksessä antaisi aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Kiinteistöhallinnon osalta on revisiotoimisto vuosikertomuksessaan tehnyt eräitä huomautuksia Luodon ravintolan vuokrauksen ja vuokramaksun vakuutena olleen takauksen suhteen.

Tästä kysymyksestä sopinee palauttaa muistiin seuraavaa.

Sen johdosta, että mainitun ravintolan pitäjä oli anonut saada p.o. ravintolan vuokravapaasti kesäksi 1940 ja ettei ravintolaa oltu avattu, kiinteistölautakunta päätti, ettei ravintolaa anneta täysin vuokrattomasti, vaan että se vuokrataan sellaisesta vuokrasta, mikä vastasi vuokran maksamisen vakuudeksi varemmin annetun pankkitakauksen käyttämätöntä, vuoden 1940 osalle jäänyttä takausmäärää eli 37,978: 40 mk ynnä sen lisäksi näennäistä 1,000 mk:n määräistä vuokraa, yhteensä siis 38,978: 40 mk:n vuokrasta.

Kaupunginhallituksen kehoituksesta lautakunta sittemmin päätti luovuttaa sanotun ravintolan kesäksi 1940 näennäistä 1,000 mk:n vuokraa vastaan, vuokrasopimuksen muulta osaltaan jäädessä entisellään voimaan.

Vuokraajayhtiö ei kuitenkaan avannut ravintolaa kesäksi 1940. Sen sijaan yhtiö teki vararikon $\frac{3}{8}$ 1940, mistä seurauksena oli, että yhtiön ja kaupungin välinen vuokrasopimus raukesi. Tästä myöskin johtui, että pankki vapautui takaussitoumuksestaan, sen jälkeen kuin kesän 1940 vuokra, 1,000 mk, oli maksettu, mikä muuten tapahtui ennen konkurssin paikalletulo- eli valvontapäivää.

P.o. vuokra-asiaa kiinteistölautakunta käsitteli heti, kun se oli ajankohtaiseksi tullut, kokouksessaan $\frac{14}{5}$ 1940, otti sen kaupunginhallituksen kehoituksesta uudelleen käsiteltäväkseen $\frac{27}{5}$ 1940 ja vieläkin $\frac{10}{6}$ 1940, joten väitettyä hitautta asian käsittelyssä ei ole tapahtunut. Lautakuntahan on asiassa toiminut ainoastaan kaupunginhallituksen antamain viitteiden mukaisesti.

Koska siis edellisestä ilmenee lautakunnan toimineen ainoastaan kaupunginhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti, ei revisiotoimiston kysymyksestä tekemät huomautukset lautakunnan mielestä anna aihetta enempiin selityksiin lautakunnan taholta.

Vielä on kiinteistöhallinnon osalta havaittu revisiotoimiston huomauttaneen, että maatalousosaston tilien tarkastuksessa kiinnitti huomiota, että osastolla oli vuoden vaihteessa ollut vuokra- y.m. saatavia yli $\frac{1}{2}$ milj. mk; että huomiota oli herättänyt se, että rakennusten ja uudisrakennusten arvot edelleen kulkivat tileissä vuodesta toiseen muuttomattomina; ja että olisi syytä suorittaa maatalouskirjanpidon täydellinen tarkistus, jonka tarpeellisuudesta revision taholta jo aikaisemminkin väitetään huomautetun.

Mitä tulee yllämainittuihin saataviin, mainittakoon, että suurin osa niistä on vuoden lopussa laskutettuja saatavia, jotka eivät ole ennättäneet kertyä, ja näissä

tapauksissa ovat maksavina olleet joko valtio tai varakkaat, monivuotiset asiakkaat, suuret osuustoimintaliikkeet.

Siitä, että rakennusten ja uudisrakennusten arvot edelleen kulkivat tileissä vuodesta toiseen muuttumattomina, on lautakunnan taholla kylläkin oltu tietoiset, mutta asiaan ei ole katsottu voitavan enemmälti puuttua, ennenkuin kaupungin kiinteistöluettelo on uudestaan järjestetty, mistä kysymyksestä lautakunta aikoinaan on kaupunginhallitukselle tehnyt esityksen.

Koskien taas maatalouskirjanpidon täydellisen tarkistuksen suotavuutta, mainittakoon, että kysymys on aikoinaan revisori Viherheimon aloitteesta ja hänen laatimansa ehdotuksen pohjalla ollut käsiteltävänä, mutta lautakunta ei ole havainnut esitetyn riittäviä perusteita kirjanpidon perinpohjaiseen muuttamiseen. Revisori Viherheimon laatiman ehdotuksen toteuttaminen nimittäin olisi vaatinut huomattavaa työvoimain lisäystä, ilman että muutoksen kautta olisi saavutettu sanottavia käytännöllisiä etuja. Erityiset kirjanpidossa vallitsevat puutteet, jotka voidaan korjata itse järjestelmää muuttamatta, ovat senlaatuiset, että tähän korjaukseen voidaan ryhtyä vasta sen jälkeen, kun edellämainittu kiinteistöluettelo on uudistettu ja sen yhteydessä on määrätty maatalouskiinteistöille uudet arvot.

Edellä esitettyyn nähden lautakunta täten kunnioittaen toistaa ehdotukseensa, ettei kaupungin vuositilintarkastajain ja revisiotoimiston tekemät yllä kosketellut huomautukset antane aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Kiinteistölautakunnan puolesta:

Yrjö Harvia.

Veikko Vartiovaara.

v.t.

Liite 3.

Kaupunginhallitukselle.

Kaupunginhallitus on lähetteellä 8/10. 1941 n:o 383/437 kehoittanut kiinteistötoimiston talo-osastoa antamaan lausuntonsa niistä huomautuksista, joita revisiotoimisto ja vuositilintarkastajat ovat halkojen hankintatoiminnasta vuodelta 1940 tehneet. Asiakirjat palauttaen talo-osasto kunnioittaen esittää seuraavaa.

Sittenkun Helsingin kaupungin omien laitosten polttoainetilanne oli yhä kärjistynyt ja kun kansanhuoltolautakunta oli kieltäytynyt ryhtymästä halkojen hankintaan kaupungin tarpeisiin sekä kun rakennustoimistokaan ei ollut siihen halukas, päätti Kaupunginhallitus kokouksessaan tammikuun 26 p:nä 1940 antaa tämän tehtävän kiinteistötoimiston talo-osaston päällikölle.

Tämä hankintatoiminta on tarkoitettu tilapäisluonteiseksi ja mahdollisimman lyhytaikaiseksi sekä lopetettavaksi niin pian kun olosuhteet sen suinkin sallivat.

Keskellä kiivainta talvisotaamme ja polttoainepulan, jota harvinaisen ankara pakkastalvi tehosti, jo vallitessa oli hankintaorganisaatio nopeasti luotava. Se muodostettiin joustavaksi, liikeperiaatteita noudattavaksi toimistoksi, jonka palvelukseen hankittiin itsenäiseen toimintaan pystyviä puutavara-alaa, erikoisesti halkoalaa tuntevia käytännön miehiä. Tällaista toimintajärjestelmää piti Kaupunginhallituksen vähän myöhemmin asettama neuvoa-antava jäsenkin tarkoituksenmukaisena ja onkin se monivaiheisissa ja mitä vaikeimmissa olosuhteissa osoittautunut onnistuneeksi.

Kaupunginreviisori sanoo kertomuksessaan m.m., että »halonhankintojen hoitaminen halkotoimiston avulla on uskottu kiinteistötoimiston talo-osaston päällikölle hänen varsinaisten virkatehtäviensä ohella» ja »että talo-osasto on kaupungin suurin polttoaineen kuluttaja» sekä että tällaisen »järjestelyn epäilystä herättävänä seurauksena on se, että kulutuksen taholta tapahtuva terveellinen halkojen tarkkailu jää pois, kun sekä hankinnat että kulutus on keskitetty yksin käsiin», ja vielä että »valvonnan kannalta edullisempaan ratkaisuun olisi päästy, jos talo-osasto olisi pidetty puhtaasti kuluttajan asemassa ja halkojen hankinta alkutuottajilta jätetty siitä riippumattoman erillisen elimen tehtäväksi.»

Tämän johdosta on mainittava, että talo-osaston hoidossa olevien talojen vuotuinen polttoaineenkulutus vastaa noin 20,000 m³ halkoja ja että vastaava kulutus kaupungin muissa virastoissa ja laitoksissa on noin 300,000 m³, josta määrästä talo-osaston kulutus siis tekee vain noin 7 %. Samalla lienee huomautettava, että talo-osaston hoidossa olevien talojen polttopuun kulutusta tarkkailevat, paitsi osaston päällikköä, asianomaiset isännöitsijät, lämmittäjät ja talonmiehet, kukin hoidossaan olevien talojen kohdalta, ja lisäksi vielä kaupungin lämpöteknikko, joka tarkkailee kaikkien kaupungin virastojen ja laitosten polttoaineen kulutusta.

Kaupunginreviisorin viittaus siihen, että Helsingin kaupunki olisi toiminut halkomarkkinoilla hintoja korottavasti, perustuu väärinkäsitykseen, taikka puutteelliseen tietoihin, sillä hintojen nousu kevättalvella 1940 aiheutui luonnollisesti siitä, ettei kivihiiltä ja koksia ollut riittävästi ja että halkojen kysyntä senvuoksi yhtäkkiä kasvoi suuremmaksi kuin tarjonta. Helsingin kaupunki ei ole maksanut hankkimistaan haloista yhtään enempää kuin muutkaan hankkijat, vaan pikemminkin päinvastoin. Että talo-osaston halkotoimisto on hoitanut päätehtävänsä, halkojen hankinnan, hyvin, sen myöntävät, paitsi ammattimiespiirejä, yleensä kaikki.

Tuloksena sanotusta hankintatoiminnasta on ollut se, että kaupungin omilla laitoksilla tähän mennessä on ollut riittävästi polttopuuta ja, että sitä sen lisäksi on voitu myydä tarpeeksi Helsingissä asuville pienkuluttajille silloin kun kaikki mahdollisuudet muilla tahoilla ovat näyttäneet olevan tukossa, kuten esimerkiksi nyt parhaillaan on asianlaita. Täten tulee vajaan vuoden sisällä myydyksi yksityiseen kulutukseen Helsingissä runsaasti 150,000 m³ kaupungin omistamia halkoja, puhumattakaan niistä pienemmistä halkomääristä, joilla Helsingin kaupunki on voinut lieventää erinäisten kaupunki- ja maalaiskuntien polttoainepulaa talvella 1940—1941.

Sen huomautuksen johdosta, että »kaupunki on aikoinaan saanut varsin ikäviä ja taloudellisesti raskaita kokemuksia halkokaupoista, joita kokemuksia ei ole nyt syytä unohtaa», on aihetta huomauttaa, vaikkakaan se ei nyt esillä olevaan asiaan suoranaisesti kuulu, että, mikäli kysymys on edellisen maailmansodan aikui-

sesta Helsingin kaupungin halkokonttorista, mainittu kaupunginreviisorin sanonta on harhaanjohtava. On nimittäin huomioonotettava, että sanottu halkokonttori perustettiin ja että se myöskin toimi m.m. siinä mielessä, että aiheeton polttopuuhintojen nousu Helsingissä saataisiin ehkäistyä, missä tehtävässä se, hyvissä ajoin toimintansa aloittaneena, hyvin onnistui. Sen rinnalla on aivan merkityksetöntä, että mainittu halkokonttori koko toimintakautensa aikana vv. 1915—1926 eli 11:nä vuotena tuotti kaupungille n.s. kirjanpito tappiota kaikkiaan 1 ½ milj. markkaa, mikä hankittua kuutiometriä kohden tekee noin 75 penniä.

Kaupungin halkojen varastointiin Helsingissä kohdistunut vuosittainen tarkastajain huomautus perustuu nähtävästi erheellisiin tietoihin, sillä halot varastoitiin kesällä 1940 siinä mielessä, että ne tulevat poltettaviksi lämmityskaudella 1940—1941, eikä siinä mielessä, että ne pysyvät koskemattomina useita vuosia. Varastointitavassa on suuri ero, riippuen siitä, onko halko varastoon pantaessa kuivaa vaiko tuoretta ja onko kysymyksessä lyhyt- vai pitkäaikainen varastointi. Myöskin varastointitila ja -kustannukset on otettava huomioon. Nämä kaikki ja monet muut asiat vaikuttavat seikat on kaupungin halkoja varastoitaessa talo-osaston kaupungilta vuokraamille varastopaikoille Helsingissä otettu asian- tuntemuksella huomioon, sillä seurauksella, että varastoja viime keuhattalvella ja osaa vasta nyt syksyllä 1941 purettaessa, halot eivät osoita vähäisintäkään pilaantumisen merkkiä, vaan ovat — ohutta päällyskerrosta ja reunapinoja lukuunottamatta — terveitä, kirkkaita ja kuivia.

Talo-osaston pyrkimyksenä on ollut hoitaa halkojen varastointi, niinkuin k.o. halkotoiminta yleensä, kustannuksia säästäen, mutta sen ohella hyvin ja huolellisesti, jossa osaston käsityksen mukaan on onnistuttu.

Helsingissä, 15 p:nä lokakuuta 1941.

Helsingin kaupungin Kiinteistötoimisto, Talo-osasto.

S. Puranen.

Lähte 4.

HELSINGIN KAUPUNGIN

KAASULAITOS.

*Helsingissä,
marraskuun 23 p:nä 1942. Helsingin kaupungin teknillisten laitosten Hallitukselle.*

Kertomuksessaan v:n 1940 tilintarkastuksesta kaupungin tilintarkastajat huomauttavat, että, kuten kaupunginreviisori oli todennut, kaasulaitoksen tilinpäätöksen mukaan laitoksen konttokuranttivelka rahatoimistolle laitoksen tileissä on 1,431,016: 70 mk suurempi kuin rahatoimiston tileissä. Erotus, tilintarkastajat sanovat, johtuu siitä, että rahatoimisto on kirjannut erät erät vasta 1941 puo-

lelle. Tällaisten eroavaisuuksien välttämiseksi olisi heidän käsityksensä mukaan, niinkuin kaupunginreviisori oli huomauttanut, tilisaldot tarkistettava ennen tilinpäätöksen laatimista.

Edellisen johdosta pyytää kaasulaitos antaa seuraavan selityksen.

Erotus johtuu neljästä merkinnästä:

1) 12.12.-40 Kaasulaskuja. Määrän olisi pitänyt olla ..	426: —	
	Rahatoimiston lähete	246: —
		180: —
2) 31.12.-40 Konttokur.-shekki, m/Oy G.H.H. Ab.		1,337,876: 50
3) 5.2.-41. V:n 1939 määrärahoista säästynyt (21 Pl. IV. 5.) ..		95,498: 40
		1,433,554: 90
4) 31.12.-40 Hyvösen lastenkoti, Kotkank. -14		2,538: 20
		1,431,016: 70

Kohdassa 1) esiintyvä määrä mk 180: — on syntynyt siten, että rahatoimisto on lähetekirjeessään ilmoittanut k.o. kaasulaskujen määrän mk:ksi 246: —, vaikka sen olisi pitänyt olla mk 426: —.

Kohdassa 2) esiintyvä määrä mk 1,337,876: 50 johtuu siitä, että rahatoimisto on kirjannut kaasulaitoksen 31.12.-40 asettaman konttokuranttitilin shekin vasta 2.1.-41, kun se sitävastoin kaasulaitoksella on viety kirjoihin jo asettamispäivänä, jolloin se myös shekin saajalle luovutettiin.

Kohdassa 3) mainittu erä mk 95,498: 40 on rahatoimistossa epähuomiossa viety konttokuranttitilille, vaikka se oli tarkoitettu vietäväksi eräälle toiselle tilille, mikä myös kaasulaitoksen lähetekirjeessä oli selvästi sanottu.

Kohdassa 4) mainittu erä mk 2,538: 20 on taas kaasulaitoksella epähuomiossa viety kirjoihin tammikuun puolelle, jolloin se oli laitokselle saapunutkin, kun se sitävastoin olisi pitänyt kirjata edellisen vuoden viimeiselle päivälle, kuten rahatoimiston tarkoitus oli ollut ja sen lähetekirjeessä myös selvästi sanottu.

Konttokuranttitilin shekkien asettamiseen ja lunastamiseen nähden kaasulaitos pyytää kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin.

Kaasulaitos ei voi olla tietoinen siitä, milloin sen asettaman shekin saaja tulee esittämään sen rahatoimistossa lunastettavaksi. Rahatoimisto sen sijaan voi aina verrata shekin asettamispäivää sen lunastamispäivään. Rahatoimisto olisi siis kohdassa 2) esitetyssä tapauksessa, jos se olisi tahtonut, voinut välttää erisuuruisiin tilisaldoihin johtavaa kirjausta. Sitä rahatoimisto ei kuitenkaan tehnyt luultavasti siitä syystä, että tällainen menettelytapa ei olisi ollut yleisen liiketavan mukaista. Kirjaaminen, joka perustuu tällaiseen menettelytapaan, on todellisuudenvastainen ja oikeusperiaatteen kannalta sitä tuskin voitaisiin hyväksyä. Pankit esim. joiden suhtautumista tähän kysymykseen kaasulaitos on tiedustellut, ovat sen käsityksen kannalla, ettei tilejä voida mielivaltaisesti sovitella niin, että saldot aina vuoden vaihteessa täsmäisivät, eikä tällaisella toimenpiteellä edes katsota olevan mitään käytännöllistä merkitystäkään. Niinpä esim. yksityispankkien ja Suomen Pankin välisten pano- ja ottotilien saldot eivät vuoden päättyessä yleensä milloinkaan käy yksiin. Samoin ei myöskään minkään yksityisliikkeen shekkitili vuoden viimeisenä päivänä voi olla yhtäpitävä pankin vastaavan tilin kanssa, koska liikkeen asettamia shekkejä voidaan esittää pankin lunastettavaksi vielä kauan sen jälkeen kun pankin tilinpäätös jo on tehty.

Jollei tämän tilintarkastajien suositteleman tavan vertailla tilisaldoja toisiinsa ennen tilinpäätöksen laatimista käytäntöön ottamisesta tahdottaisi luopua, huolimatta siitä, että se on vieras yleiselle liiketavalle, kuuluisi sen suorittamisvelvollisuus kaasalaitoksen käsityksen mukaan sopivimmin rahatoimistolle.

Helsingin kaupungin kaasalaitos.

Thorvald Sjölund.

Liite 5.

AKTIEBOLAGET M. G. STENIUS

*Helsingissä,
lokakuun 8 päivänä 1941*

N:o 67.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Pyydetyksi lausunnoksi Helsingin kaupungin 1940 vuoden tilintarkastajain ja kaupunginreviisorin Aktiebolaget M. G. Stenius nimisen yhtiön hallitusta vastaan esittämien muistutusten johdosta pyytää yhtiön hallitus kunnoitteen esittää seuraavaa:

Vuoden 1939 tilintarkastuskertomuksessa väitti kaupunginreviisori aiheettomasti, ettei Stenius-yhtiön omaisuutta kaupungille luovutettaessa olisi laadittu tarpeellisia kiinteistöluetteloita, johtuen kaupunginreviisorin erehdys siitä, että hän oli laiminlyönyt tarkastaa Stenius-yhtiön tammikuun 5 päivänä 1939 pitämän yhtiökokouksen pöytäkirjan. Kertomuksessaan vuodelta 1940 kaupunginreviisori on asiasta antanut selityksen, joka kuitenkin sisällöltään on aivan harhaanjohtava. Kaupunginreviisori mainitsee, että revisiotoimisto oli kaksi eri kertaa Stenius-yhtiön hallituksen sihteeriltä tilannut ja saanut yhtiön pöytäkirjat tarkastettavakseen eikä edellämainittua pöytäkirjaa kummallakaan kerralla oltu toimistolle esitetty. Mitkä pöytäkirjat revisiotoimisto todellisuudessa tilasi yhtiöltä selviää allamainitusta, asiakirjojen vastaanottamisesta annetusta kuitista, joka vielä on tallella. Kuitti, joka koskee jälkimmäistä tilausta, on päivätty päivää ennen tilintarkastuskertomuksen lähettämistä Kaupunginhallitukselle, ja kuitenkin on antanut reviisori Onni Wiherheimo.

»Olen vastaanottanut Stenius yhtiön hallituksen pöytäkirjat ⁹/₁₂ —38, ¹⁴/₁₂ —38, ⁴/₁ —39, ¹⁸/₁ —39, ²⁵/₁ —39, ⁷/₂ —39, ¹⁴/₂ —39, ⁸/₃ —39, ³¹/₃ —39, ¹⁷/₄ —39, ²⁹/₄ —39, ¹³/₅ —39, ²⁶/₅ —39, ²⁷/₁₁ —39, ¹⁹/₄ —40, ²⁶/₄ —40, ¹²/₇ —40, ²⁷/₉ —40 liitteineen.

Helsingissä, ²/₁₂ 1940.

Onni Wiherheimo.»

Jos kaupungin revisiotoimisto, tilatessaan Stenius-yhtiön *hallituksen* pöytäkirjat, olisi ilmoittanut, että aikomus oli tarkastaa yhtiön kiinteistöluettelot, olisi revisiotoimistolle huomautettu, että kiinteätä omaisuutta koskevat luovutukset osakeyhtiölain mukaan säännönmukaisesti on käsiteltävä *yhtiökokouksessa*, eikä hallituksen kokouksessa. Koska revisiotoimisto ei kuitenkaan ilmoittanut, mihin tarkoitukseen asiakirjat tarvittiin, lähetettiin toimistolle ne asiakirjat, jotka toimisto oli tilannut. Kaupunginrevisori olisi vielä voinut välttää erehdyksensä, jos hän olisi pyytänyt selitystä hallitukselta, kuten revisiotoimiston johtosäännön 6 §:ssä on säädetty muistutusasioiden käsittelystä, tahi ottanut kysymyksen henkilökohtaisesti puheeksi. Siten hän ei kuitenkaan menetellyt, vaan otti asian ilman muuta käsiteltäväkseen revisiotoimiston vuosikertomuksessa.

Kun kaupunginrevisori tämän yhteydessä väittää hallituksen lausuneen, että kaupunki olisi saanut lainhuudon »kaikille pöytäkirjassa ja sen liitteissä mainituille kiinteistöille», todistaa tämä, ettei kaupunginrevisori tarkasti ole lukenut hallituksen kirjelmää. Siinä nimittäin todettiin, että kaupunki oli saanut lainhuudon »kaikille yhtiöltä kaupungille siirtyneille kiinteistöille». Helsingin kaupunki on hakiessaan lainhuutoa ollut tilaisuudessa käyttämään hyväkseen aineistoa, joka oli syntynyt hallituksen aloitteesta toimeenpannussa, kiinteistötoimiston geodeettiosaston suorittamassa yhtiön maiden kartoituksessa, sitä mukaa kuin kartoitustyö on edistynyt, ja siten voinut tarkastaa pöytäkirjaan otetut kiinteistöluettelot. Reviisorin väite on siis aiheeton.

Kaupunginrevisori on myöskin väärinkäsittänyt tehtävänsä kun hän luulee, että hänen asiansa on antaa selitys niiden muistutusten johdosta, jotka hän itse on esittänyt kaupungin viranomaisia vastaan. Vuoden 1939 kertomuksessa kaupunginrevisori huomautti, että Stenius-yhtiön vuokrasaatavien periminen oli siirtynyt kaupungin laitosten tehtäväksi, mutta että vielä elokuussa 1940 oli vuokria kaupungin puolelta veloittamatta. Nyt kaupunginrevisori ryhtyy puolustamaan viivytystä sillä, ettei kaupunki eräiden sopimusten suhteen ollut selvillä miten vuokrat olivat tulleet maksetuiksi. Tarkastaessaan kahdesti hallituksen edellälueltellut pöytäkirjat olisi kaupunginrevisorin kuitenkin tullut huomata, että Stenius-yhtiön kamreeri oli hallituksen toimesta siirretty kaupungin palvelukseen juuri siinä mielessä, että häneltä saataisiin tarpeelliset tiedot yhtiön asioista (pöytäkirja 7/2 1939 § 1). Jos asianomainen lautakunta ja sen tilivirasto itse olisivat antaneet selityksen väitetyn viivytyksen johdosta, olisi kysymys tullut asiallisesti selvitetyn ja samalla myöskin, mitkä vuokramäärät todellisuudessa olivat veloittamatta elokuussa 1940. Osakekauppaa päätettäessä voimassa olleet suulliset vuokrasopimukset, joihin kaupunginrevisori tämän yhteydessä on viitannut, koskivat huoneistoja kiinteistölautakunnan hoitoon helmikuun 1 päivänä 1939 luovutetuissa vuokrataloissa, eikä kaupunki näistä vuokrasuhteista luonnollisestikaan ole voinut olla tietämätön.

Kaupunginrevisori on kertomuksessaan korostanut, että asiakirjoissa mainittu lainopillinen selvitys on professori Ilmari Caseliuksen, eikä hänen, kaupunginrevisorin, antama. Asiakirjat kuitenkin osoittavat, ettei tämä selvitystyö suinkaan ole ollut kaupunginrevisorille niin vierasta kuin olisi syytä uskoa. Niinpä hän on saattanut professori Caseliuksen siihen väärään käsitykseen, ettei osakekaupan yhteydessä Kaupunginvaltuustossa esitelty kartta Stenius-yhtiön omistamista maa-alueista olisi osakkeiden myyjäin jättämä, vaan laadittu kaupungin toimesta, ja tällöin kaupunginrevisori on käyttänyt erästä sisällöltään harhaanjohtavaa todistusta, jonka kaksi asemakaavaosaston piirtäjää hänen pyynnös-

tään oli kirjoittanut hyvässä uskossa, tietämättä mihin tarkoitukseen todistusta oli käytettävä. Ainakin tältä osalta mainittu selvitys siis on kaupunginreviisorin antama. Miten kaupunginreviisori muuten on osallistunut professori Caseliuksen selvitystyöhön ja vaikuttanut sen tulokseen, on selostettu hallituksen kirjelmässä N:o 60 huhtikuun 10 päivältä 1941 (Pain. asiakirja N:o 3. v. 1942 siv. 28—32 vert. siv. 39/40), johon myöskin on otettu kaupunginreviisorin hankkima todistus.

Mitä sitten tilintarkastuskertomuksessa mainittujen tonttien kauppahintoihin tulee, ovat vuositolintarkastajat torjuneet kaupunginreviisorin ja hänen lainopillisen neuvonantajansa omistusoikeusteorian, asettuen sille kannalle, että asiaa on arvosteltava sen mukaan, mikä oli sopimuspuolten todellinen tarkoitus osakekauppaa päätettäessä. Kaupunginhallitus on määrännyt kantansa tähän kysymykseen syyskuun 26 päivänä 1940 ja vuositolintarkastajat ovat kertomuksessaan myöskin ehdottaneet vastuuvapauden myöntämistä Kaupunginhallitukselle sanotulta vuodelta. Kun tilintarkastajien kesken on ilmennyt erimielisyyttä ehdotuksen perusteluista, johtuu tämä siitä, että tilintarkastajain enemmistö yksinomaan on kiinnittänyt huomionsa osakekaupasta laadittuun kirjalliseen sopimukseen, eikä lainkaan ottanut huomioon kaupungin ja osakkeenomistajain välisissä neuvotteluissa syntyneitä asiakirjoja ja Kaupunginvaltuuston päätöksen perusteena olevan painetun mietinnön sisältöä (vert. Pain. asiakirja N:o 4 v. 1941 siv. 3).

Vaikkakaan tilintarkastusviranomaiset eivät ole ehdottaneet minkäänlaisia toimenpiteitä, on hallitus tahtonut esiintuoda edelläolevat seikat asiakirjoissa mainittujen kysymysten selvittämiseksi.

Helsingissä, lokakuun 8 päivänä 1941.

Aktiebolaget M. G. Stenius.

T. Grotenfelt.

Einar Moring.

J. A. Savolainen.

Einar Cavonius.
